

مصاحبه حبل‌المتین با دبیر محترم شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت

پاسخی به نیازهای آموزشی و فرهنگی جامعه دینی اهل سنت کشور

اشاره:

دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت بر اساس ماده ۶ اساسنامه شورای برنامه‌ریزی، کلیه امور و فعالیت‌های ستادی و پشتیبانی مربوط به آن شورا را بر عهده دارد. فرصتی دست داد تا با دبیر محترم شورای برنامه‌ریزی جناب حجت‌الاسلام والمسلمین محمدصادق عرب‌نیا گفتگویی داشته باشیم و از برنامه‌ها و فعالیت‌های دبیرخانه در حوزه آموزشی و پژوهشی گزارشی را برای خوانندگان محترم فصلنامه حبل‌المتین که به همت معاونت آموزش و پژوهش دبیرخانه با رویکرد تقریبی انتشار می‌یابد، ارائه نماییم، امید است که مورد توجه خوانندگان گرامی قرار گیرد.

حبل‌المتین: در ابتدا سلام و خسته نباشید خدمت شما عرض می‌کنیم و از اینکه محبت فرمودید و فرصتی را در اختیار فصلنامه قرار دادید تا گفتگویی را با شما پیرامون برنامه‌ها و فعالیت‌های دبیرخانه به ویژه در حوزه آموزش و پژوهش داشته باشیم، تشکر و سپاسگزاری می‌کنیم. اگر اجازه بفرمایید سؤال اول را کمی کلی‌تر مطرح کنیم و آن اینست که جنابعالی به عنوان دبیر شورای برنامه‌ریزی بفرمایید: اساساً چه ضرورتی ایجاب کرد تا تشکیلات شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم

دینی اهل سنت به وجود بیاید، به عبارتی دیگر فلسفه و هدف از تشکیل شورای برنامه‌ریزی چه بود؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ بِهِ نَسْتَعِينُ، إِنَّهُ خَيْرُ نَاصِرٍ وَ مُعِينٍ

با عرض تشکر از دست‌اندرکاران فصلنامه وزین جبل‌المتین. با توجه به جلسات متعددی که نمایندگان محترم ولی فقیه در مناطق قومی داشتند، دغدغه‌های مختلفی از جامعه روحانیت اهل سنت نسبت به نبود متولی و یا مرکز و جایگاهی برای پی‌گیری امور اهل سنت مطرح و به کرات به مسئولین امر منتقل می‌شد. به طور مثال، نمایندگان محترم ولی فقیه می‌فرمودند: راجع به مدرک تحصیلی، نظام وظیفه، خدمات رفاهی، تأمین اجتماعی و برنامه توجیهی آموزشی و پژوهشی صنوف مختلف اهل سنت، جایگاه مشخصی وجود ندارد. البته دفاتر نمایندگان ولی فقیه در استان‌ها و مناطق در ابتدای امر، این مسئولیت را داشتند و انجام می‌دادند ولی دغدغه‌هایی که در سطح کشوری وجود داشت فراتر از ظرفیت‌های موجود بود و هماهنگی لازم، کامل و جامع صورت نمی‌گرفت و این خلأ به وضوح احساس می‌شد و مورد تأیید نمایندگان ولی فقیه در استان‌های مناطق قومی هم بود.

وقتی این مشکلات بارها مطرح و منتقل شد، شورای نمایندگان با مشورتی که با روحانیون اهل سنت

داشته و پیشنهادهای که علمای اهل سنت به نمایندگان ولی فقیه داده بودند به این جمع‌بندی رسیدند که باید یک ساختار و جایگاهی در ارتباط با امور اهل سنت در نظر گرفته شود و در همان‌جا هم اذعان داشتند که این مسائل باید به گونه‌ای باشد که دستگاه و تشکیلاتی که ایجاد می‌شود برخاسته از احتیاجات و نیازهای اهل سنت باشد.

داشته و پیشنهادهای که علمای اهل سنت به نمایندگان ولی فقیه داده بودند به این جمع‌بندی رسیدند که باید یک ساختار و جایگاهی در ارتباط با امور اهل سنت در نظر گرفته شود و در همان‌جا هم اذعان داشتند که این مسائل باید به گونه‌ای باشد که دستگاه

و تشکیلاتی که ایجاد می‌شود برخاسته از احتیاجات و نیازهای اهل سنت باشد.

جمع‌بندی تصمیمات، این شد که شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت تشکیل بشود و اساسنامه آن تدوین گردد و برجسته‌ترین علمای اهل سنت از مناطق مختلف انتخاب بشوند و در این شورا حضور داشته باشند که به‌حمدالله این شورا شکل گرفت و علمای استان‌های سنی‌نشین که تقریباً تمام مناطق سنی‌نشین را شامل می‌شود (سیستان و بلوچستان، هرمزگان، خراسانات، گلستان، کردستان، کرمانشاه، بوشهر و فارس) در این شورا حضور دارند و البته شخصیت‌های حقوقی هم در این شورا حضور دارند که این شخصیت‌ها به لحاظ ماهیت مأموریتی خود بایستی پی‌گیر کارهای مربوطه باشند، یعنی اگر شورای برنامه‌ریزی هم نبود، سازمانی مانند اوقاف و امور خیریه در قبال مساجد و امور اهل سنت مسئولیت داشتند، نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان نظارت تامه در ارتباط با احکام کلی کشور در امور فرهنگی که اشراف لازم را داشته باشند حضور دارند، نماینده ولی فقیه در سازمان اوقاف و امور خیریه ریاست این شورا را به عهده دارد.

دبیر شورای نمایندگان ولی فقیه هم عضو این شورا است و همچنین سه نفر از شورای نمایندگان

ولی فقیه به عنوان نماینده آن شورا، عضو هستند، رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی نیز که در ارتباط با مسائل مذاهب و اقوام مختلف فعالیت آموزشی دارند، عضو این شورا هستند.

شش نفر دیگر هم که از علمای اهل سنت عضو این شورا می‌باشند، به انتخاب شورای نمایندگان و تأیید نمایندگان ولی فقیه در استان مربوطه انتخاب می‌شوند.

بدین شکل یک مجموعه‌ای کارآمد و پویا متکفل امور آموزشی و پژوهشی و رفاهی روحانیون اهل سنت شد و در این مدت چهار سال و اندی فعالیت خود، گام‌های مؤثر و بلندی در پیشبرد اهداف شورا برداشته‌اند.

حبل‌المتین: اهداف شورا را که فرمودید، آیا در اساسنامه‌ای که به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده مشخص شده است؟

چهار هدف عمده برای این مجموعه تعیین شده است. در ماده یک اساسنامه این شورا تأکید شده که به منظور تأمین نیازهای آموزشی و فرهنگی اهل سنت ایران، شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی اهل سنت زیر نظر شورای نمایندگان ولی فقیه در امور اهل سنت و با اهداف، وظایف و اختیارات پیش‌بینی شده در این اساسنامه، تشکیل می‌شود

این چهار هدف پیش‌بینی شده در اساسنامه عبارتند از:

۱. تربیت عالمان آگاه و متعهد و متخلق برای انجام وظایف و پاسخ به نیازهای دینی جامعه اهل سنت.

در این چهار سال، گام‌های مؤثر و بلندی در راستای تحقق اهداف شورای برنامه‌ریزی برداشته شد که مورد اذعان علمای اهل سنت است.

بارها توسط نمایندگان ولی فقیه در

امور اهل سنت مطرح می‌شد که خروجی‌های مدارس علوم دینی اهل سنت برای جامعه اهل سنت مفید نیستند یعنی برنامه‌ریزی مدارس به گونه‌ای نیست که پاسخ‌گوی تمامی نیازهای اهل سنت باشند، با توجه به اوضاع و احوال حاکم بر جهان در قرن ۲۱ که معروف به قرن انفجار اطلاعات است و تبادل اطلاعات و اخبار در آن به سرعت انجام می‌گیرد و دشمنان با استفاده از ابزارهای نوین شدیدترین و پرحجم‌ترین حمله‌های فرهنگی را در قالب شبهات نسبت به اصل دین و مذهب وارد می‌سازند، نیاز به پاسخ‌گویی به این حمله‌های دینی و فرهنگی کاملاً محسوس است، لذا این بحث مطرح بوده که خروجی‌های مدارس علوم دینی اهل سنت بایستی این نوع احتیاجات جامعه را برآورده نماید درحالی که اکنون به این شکل نیست و باید برنامه‌ریزی و آسیب‌شناسی لازم را انجام داد و نیازها و نقص‌ها را احصاء نمود تا مشخص شود چه امکانات و تجهیزاتی برای طلاب و روحانیون اهل سنت نیاز است که داشته باشند.

۲. ساماندهی امور آموزشی و فرهنگی با تأکید بر آموزش‌های تطبیقی.

به هر صورت باید برنامه‌ریزی شود که مثلاً در استان مشخصی چه تعداد مسجد وجود دارد و چه

تعداد امام جماعت از این مدارس باید خروجی داشته باشند، یا چه تعداد قاضی از این مدارس باید تربیت شوند چون که بر اساس قانون اساسی کشور در هر منطقه باید بر اساس فقه و مذهب خودشان، محاکم حکم کنند، همچنین چه تعداد روحانی برای آموزش و پرورش یا سردفتر ازدواج و طلاق نیازمند است؛ و اصولاً وظایف کلی نهاد روحانیت که جامعه توقع دارد چه مقداری از آن در مدارس برنامه شده است یا باید بشود. بنابراین باید بدانیم که چه تعداد باید کادر آموزشی و علمی تربیت شود و چه تعداد مدرسه نیاز است. این‌ها بخشی از مواردی است که این شورا از طریق تعاملات با علمای اهل سنت و دفاتر محترم ولی فقیه در امور اهل سنت که در بخش آموزشی، نمایندگان دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی هستند، در حال پی‌گیری و ساماندهی می‌باشد.

۳. نشر فرهنگ تقرب و وحدت و انسجام اسلامی

یکی دیگر از اهداف این شورا، تحقق سیاست تقرب و وحدت و انسجام اسلامی است؛ لذا باید خروجی‌های مدارس اهل سنت، وحدت و انسجام ملی و اسلامی را تبلیغ کنند، در جامعه اهل سنت و در

خارج از کشور خصوصاً در زمان فعلی که فصل بیداری اسلامی هست و به‌حمدالله رشحات انقلاب اسلامی ایران در اقصی نقاط دنیا بروز و ظهور پیدا کرده است، علمای اهل سنت خیلی بهتر از علمای شیعه می‌توانند در این کشورها تبلیغ کنند و فواید و مزایا و بهره‌هایی که بیداری اسلامی می‌تواند در آن کشورها داشته باشد را انتقال و گسترش دهند.

یکی دیگر از اهداف این شورا، تحقق سیاست تقرب و وحدت و انسجام اسلامی است؛ لذا باید خروجی‌های مدارس اهل سنت، وحدت و انسجام ملی و اسلامی را تبلیغ کنند، در جامعه اهل سنت و در خارج از کشور خصوصاً در زمان فعلی که فصل بیداری اسلامی هست و به‌حمدالله رشحات انقلاب اسلامی ایران در اقصی نقاط دنیا بروز و ظهور پیدا کرده است، علمای اهل سنت خیلی بهتر از علمای شیعه می‌توانند در این کشورها تبلیغ کنند و فواید و مزایا و بهره‌هایی که بیداری اسلامی می‌تواند در آن کشورها داشته باشد را انتقال و گسترش دهند.

۴. ارتقای کیفی مدارس علوم دینی اهل سنت

الآن برخی از مدارس، معتقدند که در سطح دو یعنی در حد مدرک کارشناسی برنامه دارند، بنابراین باید از نظر استانداردهای شناخته شده آموزشی، فیزیکی و طراحی، کتابخانه، پژوهش و تجهیزات نوین آموزشی، در حد قابل قبولی باشند. البته این‌ها گام‌های بلندی است که با کمک مؤثرین اهل سنت ان شاء الله برداشته خواهد شد.

حبل‌المتین: اهدافی که بیان شد بسیار ارزشمند و متعالی است که ان شاء الله اگر به شکل مطلوب تحقق پیدا کند شاهد پیشرفت‌های چشمگیری در مدارس علوم دینی و در رابطه با تقرب و وحدت بین اقوام و مذاهب اسلامی خواهیم بود؛ لطفاً بفرمایید تاکنون چه میزان از این اهداف محقق شده است؟

خوشبختانه با توجه به اینکه از همان ابتدا کارها به صورت هدفمند و تشکیلاتی، در شورا پی‌گیری و انجام شده است بر اساس این اهداف، ساختار پویایی در دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی که موظف است مصوبات شورا را عملیاتی و اجرایی بکند پیش‌بینی شده که به تصویب شورای برنامه‌ریزی رسیده است. با توجه به مدت کوتاهی که از عمر دبیرخانه می‌گذرد از میزان پیشرفت و تحقق اهداف راضی هستیم. مثلاً در راستای هدف اول که عمدتاً به عهده معاونت آموزش و پژوهش هست ساختار خوبی پیش‌بینی شده که امیدواریم در فاصله زمانی مشخص پنج‌ساله بتوانیم به این هدف نزدیک شویم. البته کارهای مقدماتی در شورا انجام شده که بخش عمده آن تربیت کادر علمی و تصویب آیین‌نامه و سطح‌بندی‌هاست و به‌حمدالله پیشرفت‌های خوبی در این زمینه داشته‌ایم.

در ارتباط با ساماندهی امور فرهنگی، معاونت فرهنگی و امور روحانیون دبیرخانه، اموری مانند ائمه جمعه و جماعات و روحانیون اهل سنت را پی‌گیری می‌کند. باز هم یکی از دغدغه‌های شورای نمایندگان در ارتباط با دانش‌آموختگان مدارس دینی اهل سنت این بود که چه تضمینی برای اشتغال و جایگاه آنان پس از دانش‌آموختگی وجود دارد؟ که این کار در معاونت امور فرهنگی دنبال می‌شود.

در ارتباط با سایر اهداف ذکر شده،

در این چهار سال، گام‌های خوبی برداشته شده است و همکاران دفاتر نمایندگی ولی‌فقیه استان‌ها با تلاش بی‌وقفه برای بسترسازی و تحقق این اهداف، گام‌های مفیدی برداشته‌اند که

برای ۸۵ درصد از مدارس، پرونده‌های مربوطه تکمیل شده است و در کمیته‌های استانی هم نظرات داده شده و در حال طرح در کمیته مرکزی است که سطح علمی هر مدرسه با توجه به امکانات عملی و آموزشی، سطح‌بندی خواهد شد و متناسب با آن سطح، خدمات رفاهی، آموزشی، فرهنگی و اجتماعی تعلق می‌گیرد تا به حداقل کف و استاندارد مطلوب ارتقا یابند. ﷻ

مورد اذعان علمای اهل سنت و مسئولین مربوطه هست و خدا را شکر که شاهد اثرات خوب و مفیدی در ارتباط با تحقق این اهداف هستیم.

جبل‌المکین: یکی از برنامه‌های مهم و برجسته دبیرخانه، تعیین سطح علمی روحانیون است. این کار چه فواید و کاربردی برای روحانیون دارد و تاکنون چه اقداماتی در این خصوص صورت گرفته است؟

اصولاً در رابطه با سطح‌بندی، وجود اطلاعات و امکانات و ظرفیت افراد مختلف برای خدمت‌دهی و خدمت‌رسانی و انجام مأموریت‌های هر بخش، بسیار لازم است. در ابتدای تشکیل شورای برنامه‌ریزی، آمار کلی از روحانیون اهل سنت وجود نداشت، اینکه پراکندگی آن‌ها در استان‌های مناطق مختلف کشور چگونه است، ظرفیت‌ها و پتانسیل علمی آن‌ها به چه شکلی است مشخص نبود، یعنی آمار و اطلاعات به لحاظ کمی و کیفی بایستی معلوم شود تا متناسب با آن بتوانیم برنامه‌ریزی کنیم، به طور مثال اگر یک میهمانی داشته باشیم باید تعداد میهمانان و سطح ظرفیت و توقعات آن‌ها را بدانیم تا برای آن‌ها برنامه‌ریزی

کنیم، در واقع این سطح‌بندی برای جمع‌آوری آمار و اطلاعات است. در بخش اساتید و مدرسین نیز این سطح‌بندی انجام شده و اطلاعات دقیقی از تعداد و اینکه در چه سطحی هستند و همچنین در چه سطوحی مشغول به تدریس می‌باشند به دست آمده است. در این رابطه کمیته ویژه‌ای هم تشکیل شده که این سطح‌بندی را انجام داده است. در بخش ائمه جمعه و جماعات هم مشخص شده که چه تعداد ائمه جمعه و جماعات در هر استان و مراکز استان‌ها هستند و همچنین در شهرستان، شهر، بخش و روستا هم معلوم شده است. ان‌شاءالله بتوانیم متناسب با نیازها و احتیاجات هر قشر و سطح توقعات آن‌ها برای آن‌ها با تعامل خود اهل سنت و علمای ایشان، برنامه‌ریزی نماییم.

حبل‌المتین: آیا آمار مشخصی هم از تعداد اساتید سطح‌بندی شده، دارید؟

بیش از ۱۵۰۰ استاد تاکنون سطح‌بندی شده است و تقریباً همین تعداد هستند و کسی که حداقل سابقه سه سال تدریس را داشته به عنوان مدرس پذیرفته شده است و برخی از اساتید هم که شرط سنوات را نداشتند، پس از رسیدن به آن پذیرفته خواهند شد. مدرسین سطح‌بندی شده دارای امتیازاتی هستند که می‌توانند از آن بهره‌مند گردند.

سابقه در رابطه با سطح‌بندی، وجود اطلاعات و امکانات و ظرفیت افراد مختلف برای خدمت‌دهی و خدمت‌رسانی و انجام مأموریت‌های هر بخش، بسیار لازم است. در ابتدای تشکیل شورای برنامه‌ریزی، آمار کلی از روحانیون اهل سنت وجود نداشت، اینکه پراکندگی آن‌ها در استان‌های مناطق مختلف کشور چگونه است، ظرفیت‌ها و پتانسیل علمی آن‌ها به چه شکلی است مشخص نبود، یعنی آمار و اطلاعات به لحاظ کمی و کیفی بایستی معلوم شود تا متناسب با آن بتوانیم برنامه‌ریزی کنیم. ﷻ

حبل‌المتین: با توجه به اینکه مدارس علوم دینی در استان‌ها از ظرفیت‌ها و امکانات متفاوتی برخوردارند که این امر در سطح علمی آن‌ها و میزان توانمندی خروجی‌های آن‌ها مؤثر است و نیز می‌تواند میزان توجه و کمک دبیرخانه را مشخص نماید، لطفاً بفرمایید آیا در رابطه با سطح‌بندی مدارس، تاکنون کاری صورت گرفته است؟

در یکی از جلسات شورای برنامه‌ریزی، بحث سطح‌بندی مدارس علوم دینی اهل سنت به تصویب رسید و در آنجا مصوب شد که کمیته‌ای مشخص شود تا دستورالعمل اجرایی آن را عملیاتی نمایند. در آن کمیته از دفتر نمایندگی ولی فقیه هر استان، مسئول دفتر، معاونت آموزش و پژوهش، معاونت فرهنگی و معاونت نظارت و ارزیابی دفتر عضو هستند.

فرم‌هایی برای مدارس طراحی شده که تعداد طلاب، تعداد اساتید، مکان آموزشی و سایر اطلاعات و شاخص‌هایی که می‌تواند در امتیازدهی و سطح‌بندی مدارس مؤثر باشد و نقش ایفا کند در این فرم‌ها لحاظ شده است و به هر شاخص، وزن و امتیاز خاص خود داده شده است.

برای ۸۵ درصد از مدارس، پرونده‌های مربوطه تکمیل شده است و در کمیته‌های استانی هم نظرات داده شده و در حال طرح در کمیته مرکزی است که سطح علمی هر مدرسه با توجه به امکانات عملی و آموزشی، سطح‌بندی خواهد شد و متناسب با آن سطح، خدمات رفاهی، آموزشی، فرهنگی و اجتماعی تعلق می‌گیرد تا به حداقل کف و استاندارد مطلوب ارتقا یابند.

این برنامه چون مورد تأکید شورای برنامه‌ریزی قرار گرفت، توصیه شورای نمایندگان ولی‌فقیه این بود که روند کار سطح‌بندی بر اساس درخواست و تقاضای مسئولین مدارس انجام شود، چون در ابتدای کار یک سری نگرانی‌ها و دغدغه‌هایی بود که با توصیه شورای نمایندگان و شورای برنامه‌ریزی، مقرر شد سطح‌بندی با حفظ وضعیت موجود مدارس اهل سنت تعیین شود.

همچنین تصویب شد برای همه مدرسی که در سامانه «نام» ثبت‌نام نموده‌اند، امتیاز حداقل سطح را برخوردار باشند و امتیازات بیشتر، بر اساس احراز شرایطی که گفته شد داده شود. در حقیقت باید بگوییم که با خواست و تمایل مدیران مدارس، ارتقای سطح مدارس انجام گیرد.

حبل‌المتین: یکی از اقدامات بسیار

برجسته دبیرخانه با توجه به اندک

بودن سابقه تشکیل آن نسبت به سایر

نهادهای و سازمان‌های بزرگ کشور،

بهره‌گیری از فناوری‌های جدید در

حوزه‌های آموزشی، اطلاع‌رسانی و

پایگاه اطلاع‌رسانی شورای برنامه‌ریزی در حال حاضر فعال است و این بستر فراهم است که مدارس دینی اهل سنت، دغدغه‌ها، مشکلات و مسائلی که به آن مبتلا هستند را در این پایگاه مطرح کنند. این را هم عرض کنم که این پایگاه، الان، پایگاه تخصصی و منحصر به فرد اهل سنت در کشور است. ﷻ

اداری است، در حالی که این سطح استفاده از تکنولوژی را ما در جاهای دیگر نمی‌بینیم. البته به نظر می‌رسد به دلیل حضور مخاطبان در مناطق محروم، امکان استفاده از این فناوری‌ها و سامانه‌ها آنچنان که باید وجود ندارد؛ در این رابطه توضیحاتی بفرمایید؟

البته من این نظر شما را قبول ندارم که مخاطبین ما کمتر توانسته‌اند از این سامانه بهره‌مند شوند، به‌حمدالله ما با سامانه‌های مختلفی که ایجاد کرده‌ایم و نظام انفورماتیک مدارس علوم دینی اهل سنت (نام) نشان داد که مخاطبین ما کمال بهره‌برداری را انجام می‌دهند، البته بعضی جاها با همکاری دفاتر نمایندگی ولی‌فقیه انجام شده اما به هر حال خواست خود مخاطبین شرط اول برای اجرایی شدن این کار بوده است. در برخی مناطق، با توجه به محدودیت‌های سخت‌افزاری، شرایط متفاوتی وجود دارد و ممکن است پهنای باند اینترنت و سایر مؤلفه‌های مورد نیاز به اندازه کافی نباشد ولی در عین حال چند تجربه داریم که نشان می‌دهد مخاطبین ما یعنی جامعه روحانیت اهل سنت، کمال استفاده را از امکانات نوین می‌نمایند و اگر شرایط فراهم شود این بهره‌برداری می‌تواند بیشتر هم بشود.

ما در ثبت‌نام عمره مفرده که ۸۰۰ نفر سهمیه داشتیم از طریق اینترنت و سامانه «نام» این کار را انجام

دادیم و چند برابر سهمیه ثبت‌نام انجام شد و اسناد و مدارکی را هم که خواسته شده بود در سامانه قرار دادند، خود دفاتر استانی هم از این استقبال و ثبت‌نام در سامانه، تعجب کرده بودند. مثلاً در آذربایجان غربی یک کاروان سهمیه بود که بیش از پنج برابر ثبت‌نام کرده بودند.

یا در آزمون جامع که در سطوح مختلف برگزار شد و این آزمون تقریباً هم‌مطراز با سازمان سنجش و آزمون‌های مشابه بود، ثبت‌نام آن به صورت اینترنتی بود و معلوم شد که اگر بستر فراهم باشد، روحانیون اهل سنت نیز آماده استفاده از آن هستند.

من در همین جا حسن استفاده را بنمایم، پایگاه اطلاع‌رسانی شورای برنامه‌ریزی در حال حاضر فعال است و این بستر فراهم است که مدارس دینی اهل سنت، دغدغه‌ها، مشکلات و مسائلی که به آن مبتلا هستند را در این پایگاه مطرح کنند. این را هم عرض کنم که این پایگاه، الآن، پایگاه تخصصی و منحصربه‌فرد اهل سنت در کشور است.

این پایگاه، مجموعه‌ای از اطلاعات و اخبار و اتفاقات و وقایعی که در رابطه با اهل سنت در داخل و خارج کشور اتفاق می‌افتد را پوشش می‌دهد، البته هرچه تعامل اهل سنت بیشتر باشد این پایگاه بهتر می‌تواند آن‌ها را پوشش دهد.

در سامانه «نام» بیش از سی هزار نفر ثبت‌نام کرده‌اند
الآن هم فراخوان داده‌ایم که افراد ثبت‌نام شده می‌توانند
اطلاعات خود را کامل نمایند و نواقص مدارک خود را اعلام
نمایند. ما بنا داریم که مراجعه به دفتر و مزاحمت برای
اهل سنت را به حداقل برسانیم تا بتوانند از طریق سامانه‌ها
مسائل خود را پی‌گیری نمایند.

در سامانه «نام» بیش از سی هزار
نفر ثبت‌نام کرده‌اند الآن هم فراخوان
داده‌ایم که افراد ثبت‌نام شده می‌توانند
اطلاعات خود را کامل نمایند و نواقص
مدارک خود را اعلام نمایند. ما بنا داریم

که مراجعه به دفتر و مزاحمت برای اهل سنت را به حداقل برسانیم تا بتوانند از طریق سامانه‌ها مسائل خود را پی‌گیری نمایند.

در همین طرح فراخوان که تکمیل و تصحیح اطلاعات و مدارک است و هماهنگ کردن کارت شهریه و خدمات که اکنون در دست بیش از سی هزار روحانی اهل سنت وجود دارد، روحانیون اهل سنت خیلی فعال شرکت کردند.

این سامانه در رابطه با معافیت تحصیلی، نقش بزرگی را ایفاء می‌کند به طوری که تقریباً بیش از ۶ هزار نفر که تکلیف نظام وظیفه‌شان مشخص نیست و مشمول هستند ترتیباتی داده شده که دفاتر بتوانند تکلیف معافیت این افراد را بدون نیاز به مراجعه به سازمان نظام وظیفه، پی‌گیری نمایند.

با سیستم‌ها و سامانه‌هایی که الآن در دفاتر، فعال است حداکثر بهره‌برداری از علوم نوین توسط افراد می‌شود، البته نیاز هست که بعضی آموزش‌های جنبی برای استفاده بهتر و بهینه از بسترهایی که ایجاد شده، برای طلاب و روحانیون گذاشته شود.

این فرایند الآن وجود دارد که همه طلاب بتوانند وضعیت آموزشی خود را در سیستم ببینند، ولی چون

تعامل و همکاری با مدارس به طور کامل صورت نگرفته است، این امکان الآن فعال نیست، وقتی که مدارس همه امور آموزشی خود را هماهنگ نمایند طلبه می‌تواند به صفحه خود مراجعه کند و وضعیت خودش را به طور شفاف مشاهده نموده و اگر نقص یا اشکالی در پرونده خود دید، به آسانی پی‌گیری کند. به‌حمدالله این بستر از ناحیه دبیرخانه آماده است و اگر از طرف طلاب یا مدارس نیاز سخت‌افزاری وجود داشته باشد با تکمیل سطح‌بندی مدارس، این امکان فراهم می‌شود و من اطمینان می‌دهم که ان‌شاءالله تا سال آینده در حدی که دانشگاه‌های معتبر کشور دارند استفاده می‌کنند این بستر را در مدارس فراهم بکنیم، دنبال آموزش‌های مجازی هم هستیم که ان‌شاءالله در زمان خودش وقتی که مقدمات کار فراهم شد قابل بهره‌برداری خواهد بود.

حبل‌المتین: برنامه‌های پژوهشی، مناسب‌ترین بستر برای تجلی تقریب مذاهب اسلامی و عینیت بخشیدن به وحدت و انسجام اسلامی است و عالمان و پژوهشگران اهل سنت در صورت ایجاد چنین زمینه‌ای می‌توانند نقش مؤثر خود را در حوزه اندیشه و عمل نشان دهند. اقدامات دبیرخانه را در

این زمینه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به حمدالله با مدیریت پژوهشی که در معاونت آموزش و پژوهش دبیرخانه هست گام‌های بلند و اساسی در بخش پژوهش اهل سنت برداشته شده است، اولین گام، تشکیل شورایی با نام

این سامانه در رابطه با معافیت تحصیلی، نقش بزرگی را ایفاء می‌کند به طوری که تقریباً بیش از ۶ هزار نفر که تکلیف نظام وظیفه‌شان مشخص نیست و مشمول هستند ترتیباتی داده شده که دفاتر بتوانند تکلیف معافیت این افراد را بدون نیاز به مراجعه به سازمان نظام وظیفه، پی‌گیری نمایند. ع

«شورای پژوهش دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی» است که چند نفر از متخصصین پژوهش، عضو این شورا بوده و در آن حضور دارند. کمیته احناف و شوافع ایجاد شده که از نظرات کارشناسی آن‌ها برخوردار می‌شویم. این شورا فعال هست و چهار کمیته تخصصی، ذیل این شورا پیش‌بینی شده است: کمیته‌های کتاب، نشریات، پایان‌نامه و فن‌آوری اطلاعات که در همه این چهار بخش، افراد خبره، بررسی مسائل پژوهشی را به عهده دارند.

مثلاً در کمیته کتاب، آیین‌نامه‌ای به تصویب رسید که چگونگی حمایت از مؤلفین مؤثر اهل سنت را مشخص کرده است و اگر نویسنده‌ای تألیف کاربردی داشته باشد مورد حمایت قرار می‌گیرد. تاکنون مواردی در این کمیته مطرح و بررسی شده و ان‌شاءالله به زودی اقدامات حمایتی، متناسب با امتیازاتی که کسب نموده انجام می‌گیرد و این آیین‌نامه را هم مؤلفین می‌توانند تا چند مدت دیگر در سایت دبیرخانه مشاهده کنند.

در کمیته نشریات، آیین‌نامه حمایت از نشریاتی که در ارتباط با تقریب و وحدت تولید می‌شود، به تصویب رسیده است. این آیین‌نامه در سال ۹۱ لازم‌الاجراست. ما از استان‌ها هم درخواست کردیم به

این‌گونه نشریات و تمام کسانی که در حوزه دین، قلم می‌زنند، اطلاع‌رسانی صورت گیرد که مواردی هم رسیده و در کمیته مورد بررسی و تصویب قرار گرفته که اقدامات عملی آن در آینده نزدیک انجام خواهد گرفت.

در کمیته پایان‌نامه‌ها، تعداد زیادی از عناوین در موضوعات مختلف کاربردی مورد نیاز جامعه اهل سنت پیشنهاد شده است. این عناوین غالباً با نگاه و رویکرد تقریبی آماده و در اختیار طلابی که در سطح سه پذیرفته شده‌اند قرار گرفته است تا به عنوان موضوع رساله خودشان انتخاب نمایند و کار پایان‌نامه را با حضور استاد راهنمای هم‌مذهب خودشان انجام بدهند. ان‌شاءالله از این طریق بتوانند معضلی از جامعه اهل سنت را حل نمایند، این کار الآن دارد انجام می‌شود.

در کمیته نرم‌افزار و فن‌آوری هم پیش‌بینی‌های لازم شده که اپلیکیشن‌هایی (برنامه‌های کاربردی) که در مباحث پژوهشی اهل سنت وجود دارد به چه نحوی در دسترس همگان قرار گرفته و مورد استفاده مخاطبین قرار گیرد.

برای ائمه جمعه و جماعات، کارگاه‌های مختلف کاری پیش‌بینی شده است، نشریه ترویجی تبلیغی «وفاق» که برای طلاب ارسال می‌شود، همچنین فصلنامه «حبل‌المتین» در ارتباط با ارتقای گروه‌های مختلف اهل سنت، کارگاه‌های مختلفی که در استان‌ها برگزار می‌شود و ویژه نامه‌هایی که برای ائمه جمعه محترم منتشر می‌شود، از برنامه‌هایی است که در راستای همین هدف پی‌گیری می‌شود. آموزش تمهیدی حج نیز که با همکاری بعثه مقام رهبری در استان‌ها در حال انجام است، از دیگر برنامه‌هایی است که در راستای تحقق این هدف پی‌گیری می‌شود. ﷻ

آنچه در کمیته‌های فرعی انجام شده کل امور مباحث پژوهشی را سامان می‌دهد امیدواریم که در بخش تقریب و نشر وحدت و انسجام انقلاب اسلامی بتوانیم گام‌های مؤثر و بلندی برداریم، پی‌گیری‌هایی انجام گرفته که چگونه از ناشرین اهل سنت حمایت شود، همه کارها در معاونت آموزش و پژوهش دبیرخانه انجام می‌شود.

علاوه بر همه کارهایی که گفته شد پایگاه اطلاع‌رسانی هم بخشی با عنوان مقالات دارد که این بستر فراهم هست تا همه نویسندگان اهل سنت با حفظ حقوق مادی و معنوی مؤلفین بتوانند موضوعات مختلف خود را در قالب مقاله در این سامانه قرار دهند. اگر محققین و پژوهشگران اهل سنت پیشنهاد دیگری داشته باشند که در دبیرخانه، ساماندهی شود از طریق همین پایگاه یا از راه‌هایی که اکنون فراهم هست به مسئولین آموزشی، پژوهشی و فرهنگی دبیرخانه ارائه دهند و آماده شنیدن نقطه نظرات آن‌ها هستیم.

حبل‌المتین: با توجه به اینکه تربیت عالمان آگاه و متعهد، یکی از اهداف دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی است، چه اقدامات آموزشی و پژوهشی در راستای تربیت و توانمندسازی علمی و پژوهشی برای علما و اساتید صورت گرفته است؟

یکی از اصلی‌ترین اهدافی که در ابتدای بحث اشاره کردیم این بود که متناسب با نیازهای اقشار،

صنوف و گروه‌های مختلف اهل سنت بتوانیم مسئله ارتقا کیفی را محقق سازیم و آموزش‌های لازم را بر اساس نیازهای واقعی طلاب و روحانیون ارائه دهیم. برای نمونه برگزاری کارگاه‌های آشنایی با اسلوب مقاله‌نویسی را اشاره می‌کنم که اخبار آن هم در سامانه اطلاع‌رسانی منتشر شد. همچنین متناسب با هر یک از بخش‌ها و قشرهای اهل سنت، کارگاه‌ها و کلاس‌های پودمانی و دوره‌های کوتاه‌مدت برگزار خواهد شد. در ارتباط با ارتقای سطح تدریس مدرسان که یکی از برنامه‌های مشخص معاونت آموزش هست باید ۱۵۰۰ نفری که مجوز تدریس گرفته‌اند را به مرحله‌ای برسانیم که مدرک استاندارد قابل قبول علمی را داشته باشند. برای این برادران و خواهران نیز ان‌شاءالله با برنامه‌ریزی، کلاس‌های آموزشی و توجیهی گذاشته می‌شود تا بتوانند مدرک مربوطه را کسب نمایند.

برای ائمه جمعه و جماعات، کارگاه‌های مختلف کاری پیش‌بینی شده است، نشریه ترویجی تبلیغی «وفاق» که برای طلاب ارسال می‌شود، همچنین فصلنامه «جبل‌المتین» در ارتباط با ارتقای گروه‌های مختلف اهل سنت، کارگاه‌های مختلفی که در استان‌ها برگزار می‌شود و ویژه‌نامه‌هایی که برای ائمه جمعه محترم منتشر می‌شود، از برنامه‌هایی است که در راستای همین هدف پی‌گیری می‌شود. آموزش تمهیدی

حج نیز که با همکاری بعثه مقام معظم رهبری در استان‌ها در حال انجام است، از دیگر برنامه‌هایی است که در راستای تحقق این هدف پی‌گیری می‌شود. همه این فعالیت در جهت ارتقای سطح کیفی روحانیون، طلاب و مدرسین است و متناسب با وظیفه‌ای که نسبت به

در کمیته کتاب، آیین‌نامه‌ای به تصویب رسید که چگونگی حمایت از مؤلفین مؤثر اهل سنت را مشخص کرده است و اگر نویسندگانی تألیف کاربردی داشته باشند مورد حمایت قرار می‌گیرد. تاکنون مواردی در این کمیته مطرح و بررسی شده و ان‌شاءالله به زودی اقدامات حمایتی، متناسب با امتیازاتی که کسب نموده انجام می‌گیرد و این آیین‌نامه را هم مؤلفین می‌توانند تا چند مدت دیگر در سایت دبیرخانه مشاهده کنند. ﷺ

مخاطبین خودشان عهده‌دار هستند اجرا می‌گردد.

هر چه تعامل، بهتر و نیازسنجی‌ها و بررسی‌های اولیه دقیق‌تر باشد و همکاری اقشار مختلف بیشتر باشد این کلاس‌ها و کارگاه‌ها کاربردی‌تر و مؤثرتر پی‌گیری خواهد شد.

جبل‌المتین: با توجه به اینکه دفاتر استانی به عنوان بازوان مهم اجرایی شورای برنامه‌ریزی در ارتباط و تعامل با مدارس دینی و روحانیون و علمای اهل سنت نقش مؤثری دارند و در واقع حلقه واسط دبیرخانه با مدارس هستند، انتظارات و مطالبات شما از آن‌ها چیست؟

دفاتر نمایندگی ولی فقیه با توجه به سطح توقعاتی که شورای برنامه‌ریزی ایجاد کرده تلاش خود را می‌نمایند ولی لازم است که تلاش خود را مضاعف نمایند تا ما ملموس‌تر به اهدافی که برشمردیم برسیم. نکته‌ای که در اینجا می‌توانم به مسئولین محترم دفاتر نمایندگی ولی فقیه در استان‌ها به عنوان توصیه ارائه کنم، استفاده کارشناسی از علمای اهل سنت و صاحب‌نظران آن‌هاست. سازوکار این موضوع نیز دیده

شده است. نظرات کارشناسی که مطرح می‌شود با توجه به واقعیت‌های موجود در مدارس علوم دینی اهل سنت است و این واقعیت‌ها نیز در مناطق مختلف کشور متفاوت بوده و هر منطقه‌ای اقتضای خاص خود را دارد و نیازهایی که وجود دارد اگر با نظر کارشناسی اهل سنت انجام شود موفقیت‌آمیزتر خواهد بود. این مسئله در دستور کار قرار گرفته است و سعی می‌شود حداقل در این مرحله از حضور مدرسین که مجوز سطح دو را گرفته‌اند به صورت نهادینه بهره‌برداری شود و نظرات کارشناسی ایشان در دفاتر مورد استفاده قرار گیرد.

همین‌جا اعلام می‌کنیم که اگر این امر در استانی محقق نشده دوستان پی‌گیری نمایند که این کار محقق شود تا تصمیم‌سازی‌هایی که در دفاتر نمایندگی ولی فقیه انجام می‌شود و منتهی به تصمیم‌سازی در شورای برنامه‌ریزی مدارس علوم دینی می‌شود برخاسته از بطن و نیازهای جامعه اهل سنت باشد و راهکار و سازوکارهایی که ارائه می‌شود راهگشا و رافع مشکلات و مسائل اهل سنت باشد و سرانجام کار، رسیدن به اهداف تشریح شده باشد.

حبل‌المتین: جناب‌عالی به عنوان دبیر شورای برنامه‌ریزی که بیشترین اشراف را بر این حوزه مأموریتی دارید لطفاً بفرمایید با توجه به اهداف ترسیم شده برای شورای برنامه‌ریزی که در ابتدای مصاحبه بیان فرمودید نقش و جایگاه معاونت

اصولی‌ترین مسئله در مباحث آموزشی این است که اولاً نیازسنجی واقعی بکنیم که جامعه اهل سنت چه نیازهایی دارند و متناسب با آن نیازها با همفکری و تعامل با علما و مسئولین مدارس، برنامه‌ها تدوین بشود تا برسیم به اینکه چه تعداد به قاضی، مربی پرورشی، امام جمعه و امام جماعت، سردفتر ازدواج و طلاق و هر نقشی که مربوط به نهاد روحانیت هست نیاز داریم؛ و خروجی کار این بشود که روحانیت اهل سنت پاسخ‌گوی نیاز جامعه خودشان باشند.

آموزشی و پژوهشی را در تحقق این اهداف چگونه ارزیابی می‌کنید؟

من بارها در سخنرانی‌های مختلف در کمیته‌ها و شوراهای مربوطه اعلام کرده‌ام که اصلی‌ترین جایگاه در این تشکیلات، مربوط به معاونت آموزش و پژوهش هست، یعنی معاونت مأموریتی دبیرخانه معاونت آموزش و پژوهش هست که همه اهداف از طریق این معاونت انجام می‌گیرد. البته سایر معاونت‌ها وظایف خودشان را دارند که همه به عنوان مکمل و پشتیبان و کمک‌رسان این معاونت نقش خود را ایفاء می‌کنند. اصلی‌ترین مسئله در مباحث آموزشی این است که اولاً نیازسنجی واقعی بکنیم که جامعه اهل سنت چه نیازهایی دارند و متناسب با آن نیازها با همفکری و تعامل با علما و مسئولین مدارس، برنامه‌ها تدوین بشود تا برسیم به اینکه چه تعداد به قاضی، مربی پرورشی، امام جمعه و امام جماعت، سردفتر ازدواج و طلاق و هر نقشی که مربوط به نهاد روحانیت هست نیاز داریم؛ و خروجی کار این بشود که روحانیت اهل سنت پاسخ‌گوی نیاز جامعه خودشان باشند.

حبل‌المتین: با توجه به اینکه مأموریت اصلی شورای برنامه‌ریزی، ساماندهی مدارس علوم دینی جامعه اهل سنت می‌باشد، میزان همراهی و حمایت علمای اهل سنت را در این مدت چگونه ارزیابی می‌کنید؟

علی‌رغم مقاومت‌هایی که در ابتدای کار شد و جو تبلیغاتی که راه‌اندازی شده بود، این نحوه تعامل بسیار خوب برای خود ما هم غیرقابل تصور بود. الآن تقریباً تمامی روحانیون اهل سنت در این مجموعه و سامانه دبیرخانه آمدند و کارت شهریه و خدمات برای کلیه آن‌ها صادر شد، البته بعضی از روحانیون اظهار لطف کردند و گفتند که ما کمک مالی را نیاز نداریم، ما هم استقبال کردیم و گفتیم که این امر سبب می‌شود که به جاهایی که بیشتر نیاز هست تقسیم شود ولی همه مدارس بلااستثناء اعلام کردند که معافیت تحصیلی را لازم داریم و خدمات آموزشی و پژوهشی را لازم داریم، من جایی را سراغ ندارم که به نحوی از خدمات ارائه شده از طرف شورای برنامه‌ریزی، دبیرخانه یا دفاتر نمایندگی ولی فقیه استفاده نکند.

من تشکر می‌کنم از مسئولین و تصمیم‌گیرندگان و مؤثرین اهل سنت که خوب تشخیص دادند و متوجه هستند که وجود این تشکیلات تسهیل‌کننده نیاز و احتیاجات روحانیت و طلاب اهل سنت است و به‌حمدالله خوب همکاری کردند الآن هم تعامل خوبی با مدارس و روحانیون داریم.

در همین‌جا بحث فراخوان نظام انفورماتیک مدارس و طلاب و روحانیون که اعلام شده، از همه عزیزان می‌خواهم که اگر برای رفع نواقص مدارک اقدام نکرده‌اند حتماً مراجعه نمایند و این کار را انجام دهند چرا که مبنای تصمیم‌گیری و خدمت‌رسانی و پی‌گیری کارها سیستم «نام» می‌باشد و تقریباً اطلاعات تمام روحانیون و طلاب در آن ثبت شده است.

حبل‌المتین: همان‌گونه که استحضار دارید فصلنامه حبل‌المتین حلقه واسط بین اندیشمندان، اساتید و

پژوهشگران اهل سنت با دبیرخانه است و بستری است که می‌تواند مشارکت نخبگان اهل سنت را در ایجاد فرهنگ تقریب بین مذاهب اسلامی و ایجاد وحدت بین اقوام را فراهم نماید، اکنون که این فصلنامه در آغاز راه خود است، شما چه انتظاراتی از فصلنامه دارید؟

انتظاراتی که از فصلنامه حبل‌المتین هست، در مصوبه شورای برنامه‌ریزی در اهداف و کیفیت نشر و چاپ آن آمده است و ما هم چیزی غیر از مصوبه شورای برنامه‌ریزی توقع و انتظار نداریم ولی آنچه که مورد نظر شورای برنامه‌ریزی بود، این است که نشریه تخصصی در ارتباط با نیازهای جامعه دینی اهل سنت مخصوصاً روحانیون و طلاب آنان باشد. اگر این نشریه نقش تخصصی خودش را ارائه نکند فکر می‌کنم که نمی‌تواند مسئله‌ای از مسائل اهل سنت را حل کند و اگر برسد به جایگاهی که مد نظر مصوبه شورا است ان‌شاءالله با تعامل دوسویه‌ای که بین نشریه و مخاطبین برقرار خواهد شد و انتقال نیازها و رفع نیاز صورت خواهد گرفت، نقش و جایگاه مؤثری در راستای تحقق اهداف شورای برنامه‌ریزی خواهد برداشت. با توجه به اهدافی که شورای برنامه‌ریزی در اساسنامه نشریه تعیین نمود، باید مشخصاً سرفصل و

صفحاتی را در فصلنامه به آن اختصاص داد تا معلوم باشد که این صفحات، محقق شدن این بند از اهداف را دنبال می‌کند.

اگر بدین شکل دست‌اندرکاران فصلنامه کار را پیش ببرند، در فاصله نه چندان دوری یک ملجأ و مأمنی برای علمای اهل سنت خواهد بود تا نظرات خودشان را در این نشریه مطرح کنند و راه کارهایی که به نظرشان می‌رسد را بیان کنند.

حبل‌المتین: در پایان، اگر توصیه و سفارش خاصی دارید یا مطلبی که بیان آن را در این فرصت لازم می‌دانید و در سؤالات ما مطرح نشده است بفرمایید؟

از این فرصت استفاده می‌کنم و بر این نکته تأکید دارم با توجه به بسترهای مناسبی که فراهم شده است و نظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) هم بر فراهم نمودن چنین بستری بوده است تا

جمع قابل توجهی از علمای اهل سنت و مخاطبین مربوطه بتوانند این تعامل و تبادل اطلاعات را انجام بدهند، از همه عزیزان می‌خواهم از این امکانات حسن استفاده را داشته باشند و مباحث، نیازها و احتیاجات خودشان را از طریق سامانه اطلاع‌رسانی «نام» و پایگاه اطلاع‌رسانی دبیرخانه و نشریات وفاق و حبل‌المتین مطرح و برآورده کنند. ان‌شاءالله تعامل خودشان را بیشتر بکنند تا ما سریع‌تر بتوانیم نیازهای جامعه را جمع‌بندی کنیم و متناسب با این نیازها وظیفه نظام را در این ارتباط محقق کنیم و نقش خودمان را ایفا کنیم.

جمعی علی‌رغم مقاومت‌هایی که در ابتدای کار شد و جو تبلیغاتی که راه‌اندازی شده بود، این نحوه تعامل بسیار خوب برای خود ما هم غیرقابل تصور بود. الان تقریباً تمامی روحانیون اهل سنت در این مجموعه و سامانه دبیرخانه آمدند و کارت شهریه و خدمات برای کلیه آن‌ها صادر شد، البته بعضی از روحانیون اظهار لطف کردند و گفتند که ما کمک مالی را نیاز نداریم، ما هم استقبال کردیم و گفتیم که این امر سبب می‌شود که به جاهایی که بیشتر نیاز هست تقسیم شود ولی همه مدارس بلااستثناء اعلام کردند که معافیت تحصیلی را لازم داریم و خدمات آموزشی و پژوهشی را لازم داریم، من جایی را سراغ ندارم که به نحوی از خدمات ارائه شده از طرف شورای برنامه‌ریزی، دبیرخانه یا دفاتر نمایندگی ولی فقیه استفاده نکند. ﷻ

در همین‌جا بحث فراخوان نظام انفورماتیک مدارس و طلاب و روحانیون که اعلام شده، از همه عزیزان می‌خواهم که اگر برای رفع نواقص مدارک اقدام نکرده‌اند حتماً مراجعه نمایند و این کار را انجام دهند چرا که مبنای تصمیم‌گیری و خدمت‌رسانی و پی‌گیری کارها سیستم «نام» می‌باشد و تقریباً اطلاعات تمام روحانیون و طلاب در آن ثبت شده است.

حبل‌المتین: مجدداً از این که در این گفتگو شرکت کرده و با حوصله به سؤالات ما پاسخ فرمودید تشکر می‌کنیم.

